

PEDAGOGY AND EDUCATION

Стратегії використання елементів арт-терапії в закладах вищої освіти України

Конотоп Олена Сергіївна¹

¹ кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мов і методики їх викладання;
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка; Україна

Сьогодні триває реформування освіти в Україні, стратегічним напрямком якого є гуманістична спрямованість освітнього процесу, що ґрунтується на засадах глибокої поваги до особистості того, хто навчається, врахування особливостей його індивідуального розвитку, створенні психологічно комфортного і безпечного навчального середовища для студентів. За роки відбиття російської агресії більшість українців перебувають у стані хронічного стресу і тривожності, які посилюються із війною. На жаль, посттравматичний стресовий розлад серед студентів став актуальною проблемою з якою стикаються викладачів вищих навчальних закладів України. На нашу думку, найбільше від руйнівного впливу військових дій страждає молодь, адже у силу свого віку і браку досвіду вони не здатні у повному обсязі осягнути причини їх появи і не можуть самотійно їх подолати.

Отже, турбота про психоемоційний стан, запобігання і певним чином подолання негативних емоцій і станів студентів має бути пріоритетним завданням у закладах вищої освіти України. Сьогодні це особливо важливо і актуально, тому що у зв'язку із війною більшість українських студентів перебувають у стані хронічного стресу і тривожності. Це стимулює науковців до пошуку адекватних і результативних методів врегулювання відповідних станів, спрямованих на самовизначення особистості студента, розвитку рефлексії, активізації зовнішніх та внутрішніх механізмів особистісного зростання і саморозвитку.

Вважаємо, ефективним і дієвим засобом подолання негативних станів серед студентів може стати систематичне залучення і застосування елементів арт-терапії на заняттях у закладах вищої освіти України. Арт-терапія – це універсальний метод лікування на основі різних видів мистецтва, а арт-терапевтичні методики допомагають ставити і вирішувати

PEDAGOGY AND EDUCATION

конкретні психо-корекційні завдання та закріплювати їх в реальній дійсності. За допомогою арт-терапії дається вихід внутрішнім конфліктам і сильним емоціям, які можна інтерпретувати, а потім уже усвідомити свої власні відчуття і почуття.

Термін «арт-терапія» було утворено від двох англійських слів *art* – „мистецтво, майстерність” і *therapy* – „лікування, терапія”, дослівно він розуміється як терапія мистецтвом, але акцент робиться не на мистецтво, а на його візуальні різновиди: живопис, графіку, скульптуру, музику, казку та інші форми творчості, але візуальний канал комунікації відіграє провідну роль [2; 3]. Арт-терапію називають «м'якою» через те, що її ступінь впливу на особистість мінімізована, а сам процес більше схожий на заняття хобі, де вона використовується в якості лікувального, відволікаючого, гармонізуючого фактора. Головна мета арт-терапії полягає в тому, щоб допомогти особистості навчитися виражати свої емоції, а роботи, які є результатом такої діяльності, мають інтерпретуватися для розуміння станів, результатом яких вони стали. Сьогодні в арт-терапії традиційно відокремлюють три самостійні напрямки: медична, соціальна, педагогічна.

Проблема впровадження елементів арт-терапії, або педагогічної арт-терапії, в освітній процес у вищих навчальних закладах є малодослідженою і потребує глибокого і багатовекторного теоретичного аналізу і практичного вирішення. Вивченням різних аспектів використання методів арт-терапії займалися багато науковців: музикотерапії (Г. Батищева, Т. Борисова, Л. Гаврилова, В. Драганчук, У. Дутчак, Н. Євстігнеева, Т. Крижанівська, О. Олексюк, О. Отич, В. Петрушин, Г. Побережна, С. Шушарджан та ін.), ізотерапії (О. Вознесенська, О. Деркач, А. Захаров, Л. Мардер, С. Харенко та ін.), танцювально-рухової терапії (Н. Авраменко, Г. Волкова, І. Вольпер, В. Паробій, І. Шептун та ін.), бібліотерапії (Ю. Дрешер, Т. Ключенко, В. Мурашевський, В. Мясичев, В. Невський, М. Рубакін та ін.), пісочної терапії (Т. Грабенко, Н. Дикань, О. Зайва, Т. Зінкевич-Євстигнеева, М. Кисельова, Л. Лебедева, Н. Маковецька, Н. Сакович, Л. Шик, Н. Юрченко та ін.), лялькотерапії (Н. Зинов'єва, І. Медведєва, Н. Михайлова, О. Федій, Т. Шишова, та ін.), казкотерапії (О. Бреусенко-Кузнецов, І. Вачков, А. Гнезділов, Д. Соколов, О. Тихонова та ін.) тощо. Дослідниками було вирішено широке коло наукових питань, які пов'язані із визначеною проблемою, проте висвітлено не всі аспекти, зокрема, незважаючи на проведені

PEDAGOGY AND EDUCATION

наукові розвідки, не визначено стратегії використання методів арт-терапії в освітньому процесі у закладах вищої освіти.

Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (2003) стратегія є певним чином організована, цілеспрямована та керована лінія поведінки, обрана індивідом для виконання завдання, яке він/вона ставить собі сам/сама, або з яким він/вона стикається [1; с. 25]. Авторка Ребека Оксфорд (Rebecca Oxford) (1990) дає найбільш розгалужену класифікацію стратегій. Вона розрізняє дві великі групи стратегій: прямі та непрямі. До прямих стратегій належать: стратегії запам'ятовування (створення ментальних зв'язків, застосування зображень та звуків, рефлексія навчання через дію), когнітивні (вправлення (практикування), стратеги прийому та передачі повідомлень, аналіз і обґрунтування створення структури для початку та завершення) та компенсаційні стратегії (інтелектуальне припущення та подолання бар'єру) [5, 6]. Базуючись на основних видах арт-терапії, як виділяють сучасні дослідники: музикотерапію, танцювальну терапію, драматерапію, казкотерапію, бібліотерапію, кольоротерапію, пісочну терапію [4], виділяємо відповідні стратегії застосування педагогічної арт-терапії в освітньому процесі у закладах вищої освіти:

- стратегії музикотерапії;
- стратегії танцювальної терапії;
- стратегії драмотерапії;
- стратегії казкотерапії;
- стратегії бібліотерапії;
- стратегії кольоротерапії;
- стратегії пісочної терапії.

Отже, у наш час навчання студентів у закладах вищої освіти неможливо здійснювати без спрямованості освітнього процесу, що ґрунтується на засадах глибокої поваги до особистості того, хто навчається, врахування особливостей його індивідуального розвитку, створенні психологічно комфортного і безпечного навчального середовища для студентів. Вважаємо, що залучення стратегії музикотерапії; стратегії танцювальної терапії; стратегії драмотерапії; стратегії казкотерапії; стратегії бібліотерапії; стратегії кольоротерапії; стратегії пісочної терапії покращить досягнення програмних цілей з формування відповідної компетентності студентів. Перспективами подальших досліджень є створення комплексів вправ з оволодіння відповідними стратегіями у освітньому процесі в закладах вищої освіти України.

PEDAGOGY AND EDUCATION

References:

- [1] Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання /Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
- [2] Конотоп О. С. Методика навчання майбутніх філологів англійського діалогічного спілкування з використанням відеофонограми : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 24 с.
- [3] Конотоп О.С. Переваги використання автентичної відеофонограми у вивченні іноземних мов і культур. Здобутки та перспективи розвитку сучасного мовознавства: Міжнар. зб. наук. пр., присвяч. 70-річ. ювіл. проф. Алли Андріївни Калити. К.: Вид-во «Політехніка», 2015. С. 245-252.
- [4] Сорока О.В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. Тернопіль, 2016. 534 с.
- [5] Oxford, R.L. Strategies for learning a second or foreign language. Language Teaching, 2011. 44 (2), 167-180.
- [6] Oxford, Rebecca Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know. 1990. NY: Newbury House Publisher.